Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Mit barndomshjem i Skåde under krigen.

Vi flyttede fra Oddervej til Stenvej, efter at Danmark var blevet besat af tyskerne d. 9. april, 1940. Vi var vant til en lille toværelses lejlighed og kom nu til at bo i et hus for os selv.

Der var et værelse på loftet, som vi piger sov i om sommeren. Om vinteren blev der for koldt, og så måtte vi ned til far og mor i soveværelset. Værelset blev så i stedet brugt til opbevaring af æbler, som blev bredt ud på gulvet deroppe. En gang imellem måtte vi op og sortere de dårlige æbler fra, og det gentog sig flere gange i løbet af vinteren, så man kan forstå, at vi sjældent fik fine æbler. De dårlige skulle altid bruges først.

På Stenvej fik vi to stuer, en til daglig og en pæn stue, som var lille bitte. Der blev dog hurtigt byttet rundt på stuerne, da det var knapt med brændsel, og den lille stue var jo hurtigstat varme op.

Jeg kan huske, at der var storblomstrede gardiner for vinduerne, og der var geranium og pelargonier med grønt crepepapir om urtepotterne. Der kom også mørklægningsgardiner for vinduerne, og der blev sat svagere pærer i lamperne. Især pæren ude i gangen var næsten helt afskærmet, så lyset ikke kunne ses, når døren blev åbnet.

Møblementet var et stort spisebord og seks stole, en divan med et tæppe og en pølle, og over den et vægtæppe med et par hjorte på. For enden stod der en klubstol.

I et hjørne havde far et lille egetræsskrivebord, og over det hang et stueur, der var en bryllupsgave fra mors søskende. På den ene side af uret var der et foto af statsminister Th. Stauning og et billede med elever fra Ask Højskole, hvor far havde gået. På den anden side hang kongeparret, Kong Christian X og Dronning Aleksandrine og ved siden af en almanak. Endelig var der i fars hjørne et barometer.

Far var meget glad for billedet af Stauning. Han var socialdemokrat om en hals. Vi holdt naturligvis Demokraten, selv om det var dyrt at holde avis med en timeløn i 1940 på 1,42 kr. for en teglværksarbejder.

Far fik hvert år en kassebog og en landmandsalmanak i julegave. Alle penge, der gik ind og ud blev bogført – selv en toøre, som vi børn fik, blev regnet med. Det var hans skrivebordsarbejde hver dag livet igennem, ikke fordi han var nærig, men der skulle være orden i regnskabet.

Han brugte ikke mange penge på sig selv. Bare der kunne blive til skrå og nye cykeldæk, var han tilfreds. Resten af pengene måtte mor så forsøge at få til at slå til. Det har været svært med tre børn og megen arbejdsløshed om vinteren og med en meget lille understøttelse. Men vi børn manglede ikke noget, vi havde det bare godt. Vi skulle hjælpe til med at vaske op, bære træ ind, vaske gulve og skrælle kartofler til mor kom hjem om sommeren. Om vinteren gjorde hun det meste selv.

Mor gjorde rent hos nogle familier ude i bakkerne, og om eftermiddagen gik hun over til gartner Sørensen og hjalp i gartneriet. Blandt andet plukkede hun jordbær i sæsonen.

Min lillesøster var med på arbejde, mens vi to store gik i skole. Om efteråret fik vi lov til at samle nedfaldsæbler rundt omkring. Når mor havde fået flasker og glas fyldt med saft og marmelade til vinteren, tog hun resolut barnevognen og fyldt op med æbler gik turen så ind til Århus med vi børn ved siden af. Vi tog aldrig rutebilen.

Det var en lang tur, som begyndte i Frederiks Allé. Mor gik ind i alle gartnerforretninger, indtil hun var kommet af med alle æblerne. Det var sjældent, at hun fik pen-

ge for dem, i stedet fik hun blomkål og gulerødder. Når vi kom ned til Vestergade, var barnevognen fyldt med andre ting, og så vendte vi om. Derefter gik mor af og til ind hos forskellige damefrisører og byttede grøntsagerne, så både hun og vi børn i disse år er blevet klippet hos flere forskellige frisører end nogen andre i Skåde. Når vi kom hjem, var der altid blomkål tilbage – det kunne far ikke lide, men her gjaldt ingen kære mor. Når der var blomkål til tre dage, var han helt elendig, men spises skulle de jo.
Vi havde også en gris og kaniner i udhuset. Kaninerne slagtede mor. De blev flået, og skindene blev slået op på den indvendige side af dørene i udhuset. Når det var tørvejr, stod dørene åbne, så skindene kunne tørre.
Når der var skind nok, gik vi igen sammen med mor ind til Århus, hvor hun solgte dem til Flach's garverier ved åen. Grisen kom efter slagtning i vores saltkar, og der blev lavet sylte og medister. Den hjemmelavede leverpostej skulle spises ret hurtigt, så i fjorten dage blev der frådset lidt. Kun hvis der var hård frost, kunne postejen holde sig. Det var kun op til jul, at der blev slagtet, og mor syntes, at det var en festdag. Vi andre havde været så glade for at kæle med grisen, så vi græd og sagde, at vi ikke ville spise den. Men vi glemte hurtigt vores forsæt, når der stod frikadeller på middagsbordet.
Det var også en stor dag, når mor kom med en lille ny gris i barnevognen. Vi tænkte på det tidspunkt ikke på, at den også skulle ende sine dage i saltkaret til jul.
Vi havde også nogle høns, men vi spekulerede aldrig over, at der blev kogt suppe på dem.
Måske fordi vi børn aldrig så, når hovedet blev hugget af dem. Det var Peter Akselsen, vores nabo, der havde det arbejde – hverken mor eller far kunne gøre det. Men Peter fik en gang suppe med for at hjælpe. Ham var vi glade for, han havde altid god tid til vi børn. Han lærte os at lægge kabaler og lærte os også mange sange. En gang var jeg dog meget gal på ham, da han slog vores kattekilling ihjel og smed den i "Lergraven". Jeg ledte længe efter den, men fandt den ikke.
Far arbejdede ovre på Slet Teglværk. Det var en lang cykeltur hver dag dengang også om lørdagen. De fire vintermåneder var de fleste folk fyret på værkerne. Sne var der derimod nok af om vinteren under krigen, så der blev kastet meget sne i den periode, hvor nogle af de arbejdsløse kunne få arbejde. Også nødhjælpsarbejde blev der sat i gang.
En dag kom der en mand, der ville have far til at arbejde på en flyveplads i Vandel i Midtjylland, som tyskerne var ved at anlægge. Men selv om pengene var små, fik han ikke far overtalt – heldigvis.
Vi havde en kakkelovn og et komfur til at varme huset op. Det var småt med brændsel under krigen, så kul og koks blev afløst af tørv og brunkul. Sikke en lugt det kunne give. Far
tog stød op i skoven ved Moesgaard. Det foregik på knuden lige før stranden oftest til langt ud på aftenen efter arbejde. Stød var trærødder, der blev hugget op ved at slå på nogle kiler med hammer og økse. Det gav god varme, når de kom i kakkelovnen, og de blev også brugt i gruekedlen, når der skulle vaskes. Storvask var en heldagsbeskæftigelse.
Dagen før skulle tøjet sættes i blød i vand med soda, og hvis det var frostvejr kunne karrene med tøjet være frosne næste morgen. Tøjet blev trukket op på en vaskebænk og derefter kogt i gruekedlen.

Sæbe var også en mangelvare, men man kunne få noget, man kaldte for bloksæbe eller Marselissæbe. Det skulle høvles af med en kniv, så det blev til spåner. Fedtprocenten var lav, og der skulle megen håndkraft til på vaskebrættet. Grøn sæbe blev smurt direkte på pletterne.
Når tøjet blev trukket op af gruekedlen, dampede det, så vi ikke kunne se noget i vaskehuset i de første minutter. Det var svært at få tøjet tørt igen, så det måtte hænges op på loftet.
Om vinteren blev der sparet på sengetøjet. Der blev lagt overlagner på, som var fine og havde mellemværk, og de var ikke nær så vanskelige at vaske som dynebetrækkene, der til gengæld kunne holde sig rene noget længere. Alt tøj blev strøget. Noget af det blev desuden også stivet, særligt de mange forklæder, duge og blondegardiner. Stivelsen blev lavet af kartoffelmel og kogende vand. Det var altid sjovt at lægge tøjet sammen. Lagner, duge osv.
skulle rykkes i facon og have et strint med en sodavandsflaske, hvor gummiringen var taget af patentproppen. Mor gav os nogle gange et strint med flasken, så vi lo. Der skulle ikke så meget til at more os. Vi havde slet ikke legetøj, som man har i dag – den smule vi havde, kunne være i en papkasse.
Det var mest filmstjerner, glansbilleder og Richsbilleder (små billeder der var med i kaffetilsætningspakkerne) og sådan noget småtteri. Alligevel fik vi besked på at rydde tingene op og lægge dem ind under divanen om aftenen, inden vi gik i seng. Ellers blev de simpelthen brændt.
Man siger, at børn i dag er nogle rodehoveder, men mon ikke vi også havde været det, hvis vi havde haft noget at rode med.
Vi tog af og til et smørrebrødspapir og kalkerede på det, men når mor kom hjem og så det, sagde hun ”Herre Gud, børn, så meget papir I har taget, det skal jeres kjære far arbejde for en halv dag”. Så blev vi skamfulde og fik dårlig samvittighed, indtil vi gjorde det igen og fik samme lektie.
Kaffe blev rationeret før krigen, og det strammede hurtigt mere til, og til sidst kunne man slet ikke få kaffe mere. Vi gik og samlede bog, der blev brugt som kaffeerstatning. I Højbjerg lå Metalodan, og der kunne vi sælge de indsamlede bog. Alle, der oplevede den lugt, der opstod, når der blev brændt bog, kan givetvis huske den.
Folk dyrkede også selv tobak, som blev til nogle store blade. Disse blev trukket på snore og hængt til tørre på lofter. Når bladene var tørre, rullede mændene dem i hånden og det smuld, der kom ud af det, blev så puttet i piben. Det var heller ikke en behagelig lugt.
Der var rationeringsmærker til det meste: Tøj, kaffe, sukker, mel, petroleum, brændsel og smør. Stoppegarn kunne vi heller ikke få, så fars strømper blev lappet med mors gamle underkjoler med loddenvrang. Strømperne blev så pludselig lyserøde, men i fars støvler på teglværket skiftede de hurtigt kulør.
Det blev også galt med transportmidlerne. Al privatkørsel blev forbudt af tyskerne. Det gjorde ikke så meget i Skåde, hvor næsten ingen havde bil. Det var mest tydeligt ved
”Golfhuset”, som næsten altid havde biler holdende udenfor, men de var nu blevet udskiftet med cykler. På golfbanen kunne vi børn i øvrigt tjene en skilling ved at slæbe rundt på golftaskerne. En af golfspillerne var fru Langballe, som fik mig overtalt til at passe børn hos protektor Lund, der boede nede bag Frederikshøj Kro. Det gik da godt nok. Jeg kunne godt se, at der var stor forskel på mit hjem og deres.

Alene det, at hvert barn havde sit eget værelse, mens jeg skulle sove i samme seng som min søster, funderede jeg meget over. En dag var der fødselsdagsfest for et af børnene i huset, og jeg skulle hjælpe til med at dække det store bord til gæsterne. Jeg havde aldrig set noget så flot. Der var fine små urtepotter, hvor der blev sat bægre ned i fyldt med chokoladeis. Vi tog også små kløftede grene ude fra haven, som blev skyllet og sat ned i potterne. Derefter blev der sat lakridskonfekt på grenene, så det lignede små blomster. Det har nok været alderen, der gjorde, at jeg fandt det så flot jeg var bare 12 år. Da det begyndte at blive mørkt om aftenen, ville jeg ikke derned mere, for der var en meget lang vej hjem. Ligesådan gik det, da fru Dahl fik mig til at vaske op på Thors Mølle. Der var tyskere over hele skoven. De stod vagt oppe ved Oddervej og ned langs vejen i skoven. For det meste kunne jeg følges med fru Dahl, men nogle gange skulle hun blive der noget længere, og jeg skulle jo tidligt hjem for at kunne komme tidligt nok i skole den næste dag.
Tyskerne sagde nu aldrig et ord til mig. Jeg skulle vaske glas på Thors Mølle, men det var jeg slet ikke god til – ikke den første dag i hvert fald. Jeg kom til at vride foden af glassene, når jeg tørrede dem, men jeg lærte hurtigt at gøre det rigtigt, for Rasmine Dahl skældte ud. Det gik fint resten af sommeren. Det var mest lørdag og søndag, at det kunne blive sent, for på de aftener var der brug for vaskedamer. Jeg var tretten år og stolt, når jeg kom hjem og afleverede min løn.
Der var af og til udgangsforbud, og så skulle vi være hjemme inden klokken enten fem eller elleve. Udgangsforbud blev indført, når der havde været sabotage eller anden uro, som gik tyskerne imod.
Radioen var ude af drift om aftenen, fordi de engelske flyvere kunne bruge radiobølgerne.
Så om aftenen spillede far violin, og vi andre dansede til, eller også blev der spillet kort med naboerne. Der skulle også læses lektier og lappes tøj. Far satte gamle bildæk under vores træsko, selv om der nok var skomagere og træskomænd i Skåde.
Der var også lyspunkter under besættelsen. Vores nuværende dronning blev jo født d. 16.
april, 1940. Snart dukkede der påklædningsdukker og glansbilleder frem med hende som motiv – hvem husker ikke prinsessekrøllen?
Svømmepigen Jenny Kammersgaard slog verdensrekorden i 1940 og sådan var der flere småting, der lyste op i hverdagen. Mange var dog kede af, at Kong Christian ikke mere kom over til Marselisborg Slot om sommeren. Kongen på hest havde indtil da været et næsten dagligt syn i Skåde. Der blev lavet alsangsstævner rundt om i landet, og børnene gik med runde huer i engelske farver. I stedet for chokolade spiste vi melasse, så vi fik en gevaldig
mavepine. Om sommeren gik vi i samlet flok til stranden mest til Blommehaven. Der var mange børn i sommerhusene, og det var så piger fra Skåde, der passede dem og havde dem med til vandet. Toiletterne ved Blommehaven var røde skure med en tønde, der lugtede af klor. Der klædte vi store piger os om, efter at vi havde været i vandet. Badedragten måtte vi så ned og skylle bagefter i strandkanten.
Vi var ikke meget syge under krigen. Måske skulle vi til tandlæge for at få en tand trukket ud eller til læge med en børnesygdom, og fik vi sådan en, måtte vi blive hjemme fra skole, så vi ikke smittede de andre børn. Lus fik de fleste af os, og så blev der købt sabadilla eddike og en kæmmekam. Det var en hård behandling. Bagefter fik vi håret vasket i blød sæb, da vi ikke havde shampoo.

Den daglige dont fortsatte trods krig og ufred. Vi børn legede overalt, i lergravene og på engen, hvor der var mange engblommer og engkarse dengang. Om vinteren kælkede vi på golfbanen og løb på skøjter på lergravene og på engen bag afholds-hotellet. Vi var overalt. Ingen jagede os bort. Kun når der var blevet lavet kunster på teglværket, som når drengene
kørte med tipvognene om aftenen, eller vi havde stukket fingre i de friske mursten, så kom Jens Nymark og forbød os at lege dernede, hvad der vel også var meget rimeligt. Men der gik bare et stykke tid, så begyndte vi så småt at løbe derned igen. Der var for eksempel pileleg, hvor vi løb langs sporene, helt ud til Molbograven, bag villa Arnak. Der stod nogle arbejderskure derude, hvor teglværksarbejderne havde deres skovle og støvler, der satte vi os ind, for skurene var aldrig låst. Så var der nogle af de store børn, der fortalte historier, mest om spøgelser – de var altid spændende at høre på.
Børnene fra Skåde kom på Teglværksgården lige fra skole. De hjalp til med hestene, når de kom tilbage fra turene med sten. Vi legede på loftet og i stalden, indtil Jørgen Staldkarl kom – det var ham, der stod for dyrenes trivsel. Mange børn havde det godt med Jørgen og hans heste, fordi han var tålmodig med os. Der kunne dog godt komme nogle bandeord, når vi børn skændtes indbyrdes. Det skete, når vi ikke kunne blive enige om, hvis tur det var til at ride hestene ind i indhegningen ved Elsdyrvej. Der var nemlig kun syv heste, og vi var ofte 15 eller 20 børn, men hvor var det dejligt at være i stalden.
Vi boede i den ende af byen, hvor der var frit udsyn ind over Århus. Vi stod for eksempel og så, da universitetet blev bombet af englænderne, og også luftskytset ind over havnen kunne vi se. Jeg mindes ikke, at vi var bange, men det var min mor hver gang, der var luftalarm. Vi skulle hurtigt op af sengen og i tøjet. Mor havde på forhånd en stor tøjkurv pakket, lige til at sætte ind den gamle barnevogn. Men heldigvis blev der ikke brug for den.
I maj, 1944, blev der udstedt legitimationskort, som folk skulle bære på sig, men det gjaldt kun folk over 18 år.
Tog og rutebiler kørte ikke helt efter køreplanen, så vi fik ikke mange besøg af familien, der boede længere borte. Bedstemor boede i Galten og kom engang, hvor det havde taget hele dagen for hende at rejse hertil. Der var gasgeneratorer på rutebilerne og faste dæk uden luft i cyklerne. Vi havde cykellygter med en plade sat i, hvor der var en sprække på størrelse med
en femkrone. Det var ikke meget, vi kunne se ved det lys.
Der blev lavet solution af gamle rågummisåler og stenkulsnafta, men det fik også en ende, så til sidst kunne vi ikke få lappet vore cykler. Så måtte vi gå, og det kunne være lange strækninger. Mor var på et tidspunkt indlagt på Amtssygehuset, og vi gik helt derop for at besøge hende – og hjem igen.

Jelshøjvej.

Jelshøjvej går ud gennem Holme Bjerge og videre til Mårslet. Den bugter sig op og ned fra Skåde og ud til det højeste punkt Jelshøj 128 meter over havet. Jelshøjvej begynder ved den gamle skole i Skåde, derefter går det nedad til Skådevej ca. 100 meter fremme. Her lå tidligere den gamle bybrønd – en vippebrønd, som var det centrale sted i Skåde, da hele landsbyen oprindelig var placeret langs Skådevej.

Jelshøjvej var imidlertid kun bebygget på højre side af vejen, mens der på venstre side var hønsehuse og marker.
Første hus bag træskomanden var ”Fiskerhuset”. Her boede fiskemutter og senere overtog Thor Pedersen huset.
Strunge boede i næste hus, der altid havde en veltilpasset have. Derefter kom bager Hansen og hans kone Sofie. Han var rugbrødsbager på Magdalenemøllen i Kongsvang ude ved Skanderborgvej.
I det næste hus boede familien Mine og Johannes Jensen, der havde en større børneflok, hvoraf de fleste som voksne blev boende i området. En af døtrene overtog senere huset. Mine syede for folk.
Johanne og Otto Deleuran havde fem børn. Han blev nærmest folkeeje i Skåde og Holme, da han var ansat som postbud i over 30 år. Den sidste tid i etaten var han dog på kontor inde hos postvæsenet i Århus. Otto Deleuran var en habil kunstmaler. Der hænger adskillige malerier rundt omkring i hjemmene fra hans hånd. De var med til at gøre Skåde lidt festligere i trediverne. Sammen med familien Strunge dansede ægteparret Deleuran folkedans og spillede dilettant på Skåde Hotel. Sine og Cresten Mikkelsens hus er langt med to lejligheder. Huset var tidligere stuehus til Højgården – der sidder stadig en sten i det, hvor der står ”Sande Teglværk”. En søn, Eiler Mikkelsen, boede i den ene ende, men byggede senere sit eget hus lidt længere oppe ad vejen, da han var blevet rejsesekretær for Arbejdsmændenes Fagforening. Sammen med sin kone Anna havde Eiler Mikkelsen to børn. Senere, da hans mor, Sine, blev enke, solgte hun det gamle hus og flyttede ned i en kælder ved fagforeningskontoret på Bushøjvej.
Næste hus helt oppe i svinget kaldes for ”Månen”. Det fik sit navn, fordi det kunne ses langt omkring, efter at der blev indlagt elektricitet i det. Ejeren var Anna Aurelia Nielsen, som boede der sammen med datteren Tulle, der aldrig blev kaldt andet end ”Søndagstulle”, fordi hun gik med søndagsbladet. Det var et lille blad, der senere blev afløst af vores kirkeblad. Efter et par sving på Jelshøjvej kommer vi op til Højgården, som i sin tid var en udflyttergård, da det var mere bekvemt i forhold til markerne. Der hørte i alt 40 tønder land til gården, som var blevet handlet flere gange.En af ejerne var violinbygger Petersen, som solgte gården i 1927 til Peter Petersen, og den familie med fire piger boede der indtil 1964. Det blev til en mønstergård, som alle karlene var glade for at arbejde på, fordi Peter var en rolig og behagelig arbejdsgiver. I hjemmet stod fruen for det mere udadvendte. Der kom mange mennesker på besøg – især lærerinde Meta Nielsen var en kær gæst. Gården blev midt i tredserne solgt, og jorden blev udstykket til byggegrunde.
Længere ude ad Jelshøjvej lå gårdene mere spredt. De tilhørte familierne Sigurd Nicolajsen, Kanstrup, Mikkelsen, Gammelgaard og helt ude ved Jelshøj boede familien Jelsbak.
Der lå også et lille hus i svinget efter Højgården, som tilhørte Emil Hansen, Helt ude ved kommunegrænsen byggede pantefoged Svend Erik Nielsen et hus.
Det var drøjt for snekasterne om vinteren, for de skulle gå helt derud og fjerne sne dagen lang og så gå tilbage igen efter fyraften. Selv om de var mange på sneholdet, var jobbet på Jelshøjvej altid det værste at blive sendt ud til, da sneen altid samlede sig i store driver deroppe.

Stenvej.

Stenvej var, som navnet siger, en lille stenet vej, der var lavet over til sognefoged Mads Caspersens gård. Fra gården var der til Bushøjvej en markvej, der blev benyttet som stikvej til Holme. Stenveje hed gården, og den var en udflyttergård fra Skåde og tvillingegård til Fruegården.

Mads Caspersen købte de to gårde på Skådevej af Søren og Jens Nymark i 1914. De havde købt gårdene nogle år tidligere for at få jord til græsning til de mange heste, der blev brugt på teglværket. Der var en del eng på den jord, hvor de forskellige gårde havde et lod.

Mads Caspersen rev den ene gård ned og beholdt den anden, Fruegården, som var velholdt.

Her boede familien indtil det nye sted stod færdigt ude på marken.

I 1923 blev Mads Caspersen valgt til sognefoged i Skåde, og det hverv havde han, indtil han blev syg i 1942. Han døde kort efter.

Gården blev derefter overtaget af svigersønnen Arne Bisgaard Madsen og datteren, mens husmand Marius Sigurd, Oddervej blev ny sognefoged. Han døde imidlertid efter en kort periode, og som ny sognefoged blev købmand Rasmussen, Bushøjvej, valgt.

I 1959 overtog Arne Bisgaard Madsen posten, og han havde den helt op til kommunesammenlægningen i begyndelsen af 1970'erne. Derfor blev gården på Stenvej kaldt for sognefogedens gård.

Ude på engen løb børnene rundt på skøjter om vinteren, og skøjtebanen var især god, når Arne havde oversvømmet den. Der løb en bæk ned langs det gamle hotel og ind under vejen og over i lergravene, videre ned over Grumstolen og ud i mølledammene ved Silistria. Når den bæk blev dæmmet op, blev der oversvømmelse på engen.

På engen var der smørblomster, engnellikerod, høgeskæg, kabbelejer og skønne engblommer i maj. I dag er hele området bebygget: Skådeparken, Stennehøj etc.

Der lå også et par småhuse på Stenvej nr. 1 og 3, hvor der i dag er supermarked.

Oprindelig boede her i nr. 3 en skomager ved navn Hans Petersen, der senere blev postbud, fordi hans ene hånd blev ødelagt ved en ulykke.

Han havde fire børn, hvoraf den ene blev hjemme og overtog huset.

Han hed Jens Peter, men blev kaldt for Knold, fordi han havde en dårlig ryg.

Han blev gift med Marie, og de fik fire børn: Mads Peter, Hans, Elna og Elisabeth.

Sidstnævnte gift Andreasen overtog huset på Stenvej, men det blev senere solgt og revet ned.

Der var en lille lejlighed øverst, hvor Jenny og Hans Hansen boede i 1930. Senere flyttede Peter Akselsen ind – en rigtig lun fyr, der var meget glad for børn. Han fik ofte besøg af områdets børn, der lagde kabale og spillede kort til glæde for begge parter. Han var også en rigtig storryger og røg så meget, at tapetet var brunt i stuen.

I nr. 1 på Stenvej boede vognmand Kristiansen, der dog blev nødt til at flytte ind til Århus ved krigens begyndelse. Man kunne ikke få ret meget brændstof til lastbilerne, og da det mest var inde i byen, at lastbilerne kørte, skulle den tildelte ration bruges bedst muligt. Huset blev så lejet ud til Signe og Valdemar Pedersen, der dog kun boede i det i fire år, før de flyttede til Slet, hvor Valdemar fik arbejde på det lokale teglværk.

Huset blev så sat salg, og det blev købt af familien Benjaminsen. Desværre døde manden kort efter, men enken boede der i mange år med børnene. Siden kaldte man det altid for Benjaminsens hus, men nu er det for længst også borte.
På modsatte side af Stenvej var der en dyb lergrav, der i dag er fyldt helt op. Under krigen var der imidlertid et dybt hul fra kanten af Stenvej og ned mod Kragelund Teglværk og helt tæt på den nye Oddervej.
En gammel mand fra "Egely" fortalte, at der fra denne lergrav var gravet ler til den nye Holme Kirke i 1880. Det var dengang, da teglværket stadig lå, hvor Kragelund Hotel nu ligger.
Der var således mange år, hvor det store hul lå upåagtet hen. Først i 1939 begyndte arbejderne at køre murbrokker ned i graven tæt ved Stenvej. Snart sluttede områdets beboere trop med også at smide affald derned gammelt byggemateriale, ituslåede ruder, malerbøtter og gammelt husgeråd.
Børnene blev indfanget af al det ragelse og kunne ofte bruge ting og sager fra lergraven. Drengene fandt cykelhjul, der blev anvendt til trillehjul. Gamle barnevognshjul kunne bruges til sæbekassebiler, mens pigerne samlede fine glasskår, teskeer og gafler.
Det var dog en farlig legeplads. Når der kom for meget husaffald, blev der kørt et læs murbrokker mere på, så det kunne dække affaldet.
Lossepladsen tiltrak rotter, selvom der egentlig ikke var noget, de kunne æde. Sådan noget som træ og tøj blev aldrig smidt ned – det første blev brændt og det sidste kunne sælges som gamle klude.

Skåde Brugsforening.

En lille vej, der går fra Oddervej til Skådevej, kaldes for Elvej. Her startede Skåde Brugsforening. Kristian Jensen hed den første uddeler, og brugsen var placeret i hans eget hjem – en beskeden stråtækt hytte da den i efteråret 1872 begyndte handelen med et lille varelager.
Det, der i 1866 af pastor hans Chr. Sonne var startet som en arbejderforening i Thisted, udviklede sig siden til en andelsbevægelse inspireret af England. Her var der allerede i 1844 blevet oprettet en andelsforening i Rochdale. Der blev formuleret nogle regler, der siden er blevet fastholdt, og som overordnet har været ledetråd for andelsarbejdet verden over, nemlig først og fremmest en demokratisk styreform: En mand, én stemme. Desuden et frivilligt medlemskab, at overskuddet tilhørte medlemmerne, og at det blev fordelt efter omsætningens størrelse. Målet var at skaffe gode og billige forbrugsvarer, som blev billigere, hvis man købte stort ind. Hjælp til selvhjælp var mottoet ligesom ved de andre nystartede foreninger, sygekasserne og sparekasserne.
I Skåde blev den første generalforsamling ifølge protokollen afholdt d. 8. december, 1872, der siden har været den officielle dato for brugsens fødselsdag. Bestyrelsen bestod af følgende mænd: træskomand Søren Rasmussen, gårdmand Anders Christensen, slagter Søren Pedersen og tømrer W. Jacobsen. Ved den næste generalforsamling i marts det følgende år måtte der vælges et par nye bestyrelsesmedlemmer, da det var bestyrelsens opgave dels at bestille varer hjem dels at stå inde for økonomien. Flere af brugsforeningens medlemmer nægtede at modtage valg, og derfor blev der indkaldt en voldgiftsmand, der skulle mægle inden næste ekstraordi-

nære generalforsamling. Her blev det så bestemt, at uvillige borgere skulle tage deres tørn sammen med de bestyrelsesmedlemmer, der måtte blive valgt.
Anders Christensen ville dog gerne ud af bestyrelsen, og blev afløst af gårdmand Peder Mikkelsen, Holme Bjerge. Træskomand Søren Rasmussen turde heller ikke fortsætte, og ind i bestyrelsen kom i stedet slagter Elias Pedersen, Skåde.
Det mest vanskelige i andelsforeningen var revisorarbejdet. Medlemmerne kunne få lang kredit for deres køb, der blev noteret i en kontraktbog. Derfor var der mange penge udestående, indtil høsten kom i hus, og bønderne kunne få deres tilgodehavende. Så blev bogen betalt af, og der kunne begyndes på en ren side igen. Med arbejderne var det en lidt anden sag. De kunne nemlig kun få på kredit i op til en måned. Men de kunne så i stedet stadig handle hos købmanden, som på sin side var glad for at holde på nogle af kunderne.
Uddeler Kristian Jensen holdt op i 1887, fordi butikken skulle udvides med korn, foderstoffer og brændsel, og der var alt for lidt plads i hans lille hytte. Brugsen blev flyttet op til Oddervej, hvor der også blev opført en bygning til mølleri og foderstoffer.
I 1915 havde der allerede været 56 uddelere, fordi det var svært at holde styr på regnskabet, ja faktisk var der en, der efterlod sig et underskud på hele 5.000 kroner. Han rejste i utide og lovede først at komme tilbage med pengene søndag d. 22. april, 1906, men man så aldrig mere hverken til ham eller pengene.
Brugsen var dog heldig at få en stabil uddeler fra København, L. Th. Lauridsen. Han var dygtig og satte en ære i sit arbejde og blev i Skåde Brugs i 37 år. Der blev valgt mange nye medlemmer til bestyrelsen i L. Th. Lauridsens tid, men han forstod at arbejde sammen med dem alle, og han havde selv en masse visioner om, hvad Skåde Brugs skulle blive til. Ingen var dog interesseret i, at brugsen skulle indlemmes i Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, og stadigvæk er Skåde Brugs selvstændig.

Skåde Mark.

Øst for Skåde by kaldes området for Skåde Mark. Vejen dertil er den gamle Moesgårdsvej, der et stykke ude deler sig i to, hvor den sydlige gren mod syd fortsætter til Moesgaards Allé.
Langs vejen kan man se de gamle træer, hvor mange er ved at gå i forfald og af og til vælter der også et.
Der er anlagt en ny golfbane, fjernsynsmasten Søsterhøj og kursuscentret Scanticon er også placeret der. Længere inde mod Skåde er der bygget huse.
Vejen mod nord tager et sving stik mod øst ved skolestien, som den blev kaldt. Den går langs den gamle golfbane ned til Elsdyrvej og var tidligere en dårlig vej med nærmest kun to hjulspor. I dag er der lavet en gangsti og en bro. Der var mange vandhuller derude, blandt andet bag ved ejendommen ”Hamburg”, hvor eleverne tog ud i biologitimerne. Her kunne de studere padder og insekter, og blomster blev plukket og taget med hjem til skolen, hvor de blev presset og sat i bøger.
Der var en del gårde af forskellig størrelse på Skåde Mark på vejene Bækkelundsvej, Torskedamsvej og en vej, der bare blev kaldt ”Den grønne Vej”. På Bækkelundsvej lå gartneriet Bækkelund, et ret stort gartneri efter datidens målestok. Den første ejer var gartner Olsen, som solgte det til M. Jensen. Det var et gartneri, hvor afgrøderne enten blev solgt fra gartneriet eller på torvet i Århus. Bækkelunde jordbær var kendt for at være fine bær, og det samme var grøntsagerne. Mange folk

blev ansat i sæsonen til at høste og plukke, blandt andet fra de mange frugttræer, der i dag kan ses i nogle af områdets villahaver. I dag står der et stort træ der, hvor gartneriet lå, ”Gartneregen”, som er fredet.
I skovkanten er der stadig to af de rigtig gamle huse tilbage. Dels ”Skovhytten”, hvor svenske Lasse og Karoline boede, dels ”Blomsterpigens Hus”. Husene er i dag restaurerede til ukendelighed. Desværre er der privateje i området, så det er besværligt for uvedkommende at komme til at se stederne i dag. ”Københavnergården” lå også på Bækkelundsvej. Den tilhørte Ejnar Jensen, der blev en af de ældste i Skåde. Han var født i 1895 og døde først i 1992.
Gården havde han udstykket, og han byggede selv et nyt hus i haven til den gamle gård, da den skulle nedrives. Endnu er der et par gamle træer i haven fra den tid.
”Bøgely”, en anden af gårdene, tilhørte Louise og Marius Jensen.
Der var sandgrave i området, hvor der blev gravet en del sand, der var meget fin til støbning.
Ude på Skådegårdens marker lå huse og lokaliteter med de mærkeligste navne: ”Kaptajnens Hus”, ”Sæbemesterens Hus”, ”Bremen”, ”Lille Paris”, ”Midtimellem”, ”Molbostedet”, ”Lybek Bakkerne” og” Lybekkerhuset”.
En gård, der lå ude mod fjernsynsmasten, tilhørte brødrene Frederiksen.
Fra Scanticon og Skåde Børnehjem kunne man se over til Bækkelund og Sweizerdalen. Det var en skøn natur for børnene.
”Skåde Børnehjem” var et privatejet hjem, hvor familien Povlsen havde et landbrug på 6 tdr. land og egen skole. Den første forstander var skolelærer og underviste selv børnene.
Børnehjemmet var bygget på jord, der tilhørte Skåde Skole. Børnene, mange søskendeflokke, kom mest fra København og havde ofte mistet både far og mor. De var søde og velopdragne – i perioder var der 30 børn af gangen. Ellen Povlsen, der var datter af lærer Povlsen, blev gift med en fætter, der var landbrugskandidat, og de blev forstanderpar på Skåde Børnehjem.
Landbruget kunne Knud Povlsen sagtens klare, men der måtte skaffes en ekstra lærer udefra til undervisningen. Ellen Povlsen klarere alt det indendørs ved hjælp af en pige .I 1954 blev der ordnede lønforhold, og landbruget blev opgivet efter, at hjemmet havde været selvforsynede med landbrugsvarer i 22 år. Forstanderparret opgav først Skåde Børnehjem i 1970. Derefter byggede de en villa på ”Degnens Nederlod”, som det hed, hvorfra de havde udsigt til deres gamle hjem gennem mange år. Scanticon købte børnehjemmet for at sikre sig udvidelsesmuligheder og bruger nu bygningerne til sprogskole. Forstander Knud Povlsen deltog i flere sammenhænge i Skåde, men mest huskes han for sit store arbejde med Skåde Brugsforening, hvor han var formand i 25 år. Han døde i 1993, mens Ellen Povlsen blev boende i villaen, hvor der stadig kommer mange børn på besøg hos hende, der er kendt for at have en af de største samlinger af familiebilleder i Danmark.
I dag går Ny Moesgaardsvej gennem området fra Emiliedalsvej og ud til Scanticon, hvor man kører på den gamle vej ud til Moesgaards Allé. Elmehøjvej, Lærkehøjvej, Sandgravvej, Sandgravvænget er nye veje i området. Det er lukkede veje og vænger med villabebygelse, og så er der et enkelt toetagers byggeri med atriumgårde, der hedder Lerdalen.

Skåde Skole.

Den gamle skole i Skåde, hvor førstelærer B. Povlsen residerede med hjælp fra andenlærer J.P.P. Bispeskov, blev benyttet indtil 1907. Da stod den nye skole klar på den modsatte side af Oddervej, dengang Hadsherredsvej.
Det blev en smuk bygning, der var tegnet af arkitekt Frederik Larsen, Ask.
Pengene til skolen kom fra salg af Skåde Skov. Bygningen står der endnu på bakken i Skåde hvor den indgår i et større skolekompleks med omkring 700 elever. Skåde Universitet blev den kaldt. Den gamle skole har siden været benyttet som beboelse, og den står der også stadig.
Som ny førstelærer på Skåde Skole blev Bispeskov valgt, og han blev i embedet helt frem til 1938. Hans efterfølger, Hans Pedersen fra Borum Skole, var en god og fremsynet leder i mange år. Han var en dygtig pædagog, og når gamle elever, der har gået på Skåde Skole ser et billede af ham, udbryder de fleste ganske spontant: ”Ham kunne jeg godt lide”. Nok det fineste skudsmål en gammel skolemand kan få.
Hans Pedersen opnåede at have tre titler i årene på Skåde Skole, nemlig førstelærer, overlærer og skoleinspektør, men titlerne dækkede jo over den samme stilling.
Hans hustru, Else Pedersen, der ulønnet måtte hjælpe til som kontordame, gav gavmildt af sine småkager, når vi af og til kom op på kontoret ovenpå. Der var tre lærerboliger på første etage, og skoleinspektøren boede i lejligheden mod nord.
Hans Pedersen blev kirkesanger i den nyopførte ”Frederikskirken”, og når han og hustruen kom skridende ned ad Oddervej hver søndag ved kirketid, blev der nejet og bukket. Der var mange børn på vej til golfbanen, hvor de ”samlede golf”, som det kaldtes. Hans Pedersen begyndte selv at spille golf under krigen, og han blev en ret habil spiller. Ægteparret gik meget, og en fast tur om aftenen gik til Degnens Høj, hvor de sang en sang. For det meste var det ”Flyv fugl flyv over Furesøens vove”. De sang så dejligt, fortalte naboerne, og de kunne stille deres ur efter dem. Tiden gik og det blev 1963, hvor Hans Pedersen gik af på grund af alder. Parret flyttede ind på Langenæs, hvor de fik nogle gode år.
Efterfølgeren blev Hans Therkildsen. En moderne skolemand, der kom fra et lærerembede på Fjordsgades Skole i Århus. Da han tilmed var skolefilmskonsulent, blev han en stor gevinst for Skåde Skole. Han arbejdede meget for at få AVredskaber ind i undervisningen, og da der snart var pladsmangel, måtte skolen udvides.
Ved skolens 75års jubilæum kunne alle konstatere, at Hans Therkildsen var lige så afholdt, som Hans Pedersen havde været før ham.
Skåde Skole havde været igennem flere til og ombygninger i tidens løb. I 1930 blev der bygget en lille skole med egen skolegård, hvor første og andenklasserne kom til at gå.
Byggeriet gik ud over lærernes haver, der blev inddraget til formålet. Frøken Meta Nielsen var imidlertid glad for, at hendes små elever nu fik egne skolelokaler. Hun var et af de faste punkter i skolens lærerstab sammen med frk. Gerda Skov. Begge blev på skolen indtil de gik på pension. Meta Nielsen holdt af børn og var god til at omgås dem. Hun havde også børn i pleje, Anna og Karla, hvor den sidste passede sin plejemor på Frederiksgården, da Meta blev gammel. I øvrigt holdt hun også søndagsskole i sine aktive år. Det foregik på Skåde Skole, hvor hun både spillede på orgel og klaver. Der blev også lavet et håndarbejdslokale og en lærerbolig til hende på første sal. Lejligheden blev nedlagt, da frk. Nielsen holdt op i 1951, og den er senere blevet anvendt som skolebibliotek.

Gerda Skov havde håndarbejde og gymnastik. Hun var også dygtig, men havde besvær med at styre de store elever, der drillede hende. Hun kunne blive så rasende, at hun trampede i gulvet. Hun boede i den midterste lejlighed på skolen. Gerda Skov var datter af førstelæreren på Nørre Galten Skole ved Hadsten. Hun nåede også selv at blive overlærer på Skåde Skole.
Efter sin afgang flyttede hun ned i Saralystparken og døde der i en høj alder.
Der var mange andre dygtige lærere på skolen i kortere eller længere tid, men den nærliggende Kragelund Skole trak, og mange af lærerne fortsatte der. Jeg vil nævne Arne Mathiasen, Salomonsen og Vilhelmsen. Andre lærere som Borch og Thomsen kom til Holme Skole, mens Vagn Rosenbech kom til Rosenvangsskolen. Der var også en lærer Neergaard, der fik en danseskole i Åbyhøj.
I 1940 blev det bestemt på et sognerådsmøde, at gymnastiksalene i kommunen på grund af brændstofmangel skulle være uopvarmede. Gymnastiksalen på Skåde Skole kom dog ikke til at stå tom ret længe. Kommunen satte husvilde familier ind i den. Der boede snart tre familier i salen, der blev delt op i tre rum med skillevægge på to en halv meter i højden imellem. Da der var tale om familier med 56 børn, var det ikke nemt for mødrene. Når et lille barn græd, kunne det høres af alle, og der lød nogle edder fra de andre rum. Der var sat nogle spareovne op, hvor de kunne lave deres mad og koge børnetøj. Det våde tøj blev hængt på bommene og hejst op under loftet. Da der var hårde isvintre under krigen, har det været svært at holde varmen i den høje sal.
I 1944 tog tyskerne skolen, men de fire lærere fik lov til at blive boende. Tyskerne byggede nogle barakker, der senere efter krigen blev brugt til andre husvilde. Barakken ude ved
Degnens Høj står der endnu, og bliver brugt af spejderne. De tyske soldater på Skåde Skole havde til opgave at gå vagt på Søsterhøj, hvor der var et flak. I 1944 blev der opstillet lyskastere i skolegården
og en kanon. De gamle toiletter blev brugt til svin. Tyskerne havde en køkkenvogn til madlavningen, og de slagtede selv deres dyr, da ingen i Skåde ville hjælpe dem med det. Fru Wilhelmsen boede stadig på skolen, og hun havde en baby, der blev kørt i barnevogn. I bunden af vognen gemte hun illegalt materiale. Det blev ofte båret af tyske soldater, der ville hjælpe hende og ikke vidste, hvor vognen indeholdt. De var utrolig glade for den lille pige.
I det sidste år af krigen blev undervisningen flyttet ud på Skåde Børnehjem og mange andre steder i området.
Den gamle gymnastiksal blev efter krigen kasseret af sundhedsmyndighederne. Da det ville koste for meget at renovere den, måtte den rives ned. Det var også på tale, at Skåde
Skole helt skulle nedlægges, og børnene sendes til Holme og Kragelund. Men på sognerådsmødet d. 24. februar, 1956, blev det vedtaget, at skolen i stedet skulle bevares og udbygges for 450.000 kroner. Den endelige beslutning blev dog udsat, og først d. 16. oktober samme år kunne elever og lærere glæde sig over, at skolen fremover fik plads til 300 elever og til at blive tosporet. Den oprindelige skolebygning skulle bevares, men have en mindre ombygning. Lærerboligerne skulle laves om til klasseværelser og lærerværelse, og der blev endvidere bygget en ny gymnastiksal, hvor den gamle havde ligget. De gamle kakkelovne blev fjernet, og skolen fik installeret et centralfyr. Der blev også bevilget 25.000 kroner til nyt inventar, og året efter i

1957 blev det bestemt, at der skulle opføres en bolig til skoleinspektøren. Den kom til at ligge på hjørnet af Moesgårdsvej og Mantztiusvej.
Husvildeboligerne ved skolen blev fjernet i 1958, og der kom i stedet nogle pavilloner, der skulle fungere som foreløbige skolelokaler.
Igen i 1978-80 skete der en gennemgribende udbygning. Det blev en næsten helt ny Skåde Skole, hvor der nu er plads til ca. 700 elever. Det har dog så sent som i 1985 været på tale igen at nedlægge skolen på grund af dårlig økonomi i Århus Kommune, men skolen er der stadig – nu mere end hundrede år gammel.

Min skoletid på Skåde Skole

Jeg vil skrive lidt om min daglige skolegang lige før og under krigen. Andre kan jo have andre opfattelser og oplevelser af den tid, men alle vil sikkert være enige med mig i, at skolen gav os mange værdier, som vi senere kunne bruge i livet. De fleste er nok også enige i, at vi elever havde en af de bedste pædagoger, der fandtes, nemlig overlærer og senere skoleinspektør Hans Pedersen.
Der var svedere til nogle og lussinger til andre, men skyld har vi nu nok selv haft, når det gik så galt. En af lærerne var blevet så ferm til at kaste med tavlekridt, at han ramte lige i panden på den elev, der kiggede op, når læreren havde sagt vedkommendes navn. En anden lærer tog i kæben og gav en god lussing, så hans fingre kunne ses de næste par dage. Ryk i ørene var der også en del af, men spanskrøret blev kun sjældent brugt.
Det er mest fra selve krigsårene, jeg kan huske skolen. Især d. 9. april, 1940, er dybt prentet.
Vi kom i skole som sædvanlig. Hans Pedersen tog imod os i skolegården, hvor han fortalte os, at tyskerne havde besat Danmark. Det var ikke alle, der var klar over det på det tidspunkt, da ikke alle havde radio derhjemme.
Vi stod og kunne se de tyske flyvemaskiner flyve lavt henover os. Ja, de fløj så lavt, at deres skygger ramte os i skolegården. Det durrede, og der var en uro i luften, som man ikke glemmer.
Flyvemaskinerne var så tungt lastede, at det så ud til, at de ville lande på golfbanen – neden for skolen.
Vi børn forstod ikke helt den alvorlige situation, men vi var klar over, at der foregik noget forfærdeligt. Alene Hans Pedersens tonefald fik os til at forstå noget af alvoren.
Men det blev dagligdag igen. En dag, vi kom i skole, var der kørt en bunke sandsække op i skolegården, hvor de blev stablet op foran vinduerne i klasseværelserne.
Snart blev der også mangel på brændsel til de store kakkelovne. I stedet for briketter og koks skulle der nu fyres med tørv. Tørvene var dybfrosne, når de skulle bruges, fordi der ikke var plads til at have dem indendørs til hele vinteren. Jeg var så heldig at sidde lige op af kakkelovnen. Der stod den store løbe fuld af frosne tørv, og langs kanten var der hængt vanter op. Udenfor kan jeg huske, at der blev dannet nogle kæmpe istapper på gelænderet langs trappen op til skolen.
Vi var dukse to og to. Pligterne var at fyre i kakkelovnen, dele papir ud og ringe med skoleklokken omme bag i gården. Der skulle ringes både ind og ud.
Spisefrikvarteret var så langt, at vi kunne nå at løbe hjem, men kun de elever, der boede nærmest, kunne nå at spise. Andre skulle bare hjem for at hente glemte sager som en bog eller gymnastiktøj.

Vi mærkede på skolen ikke meget til den tyske besættelse de første fire år, men i 1944 tog tyskerne Skåde Skole.
Gymnastiksalen var allerede blevet lukket på grund af brændselsmangel, senere satte kommunen husvilde ind i salen, og endelig overtog tyskerne den.
Det betød, at vi kun havde gymnastik om sommeren, hvor vi kunne komme på boldbanen. Vi piger havde frk. Skov til gymnastik, mens drengene havde lærer Borch. Så snart der blev lidt varme i luften, startede vi på boldbanen.
Det var mest rundbold og langbold, der blev spillet. Vi bar skamler derop, der blev brugt som mål. Boldtræ og de røde og blå bånd kom frk. Skov med sammen med den uundværlige fløjte.
Vi skulle først løbe en tur langs hegnet og stille os i to rækker, hvor fløjmændene så valgte hver sit hold. Drengene spillede mest baseball, et helt nyt spil i Danmark dengang.
Af og til var der badetur til Blommehaven. Frk. Skov stod inde på bredden og passede på os, mens vi badede. Det eneste, hun havde med, var fløjten, som hun brugte, når vi skulle op af vandet igen.
Vi havde hende også til håndgerning. Det var svært at skaffe materialer under krigen, men vi fik da syet vores kappe, forklæder og strikkede grydelapper. Der blev også skaffet garn til de obligatoriske vanter og sokker og til en strikket krave og mellemværk.
Frk. Skov fik den geniale ide, at vi skulle lave en bold. Først skaffede vi nogle korkpropper, der blev omviklet med tøjstrimler. Når den var så rund, som vi kunne få den, blev den opdelt i 16 felter. Der blev så syet med broderegarn og små knaphulssting i hvert felt og med forskellige farver. Bolden blev flot til sidst, men det tog lang tid at sy den.
Fra 6. klasse skulle vi til Kragelundskolen for at have husgerning i deres skolekøkken. Det foregik en gang om ugen fra middag til kl. 16.
Den daglige skolegang gik normalt efter planen. Der kunne ikke fås nye bøger, og der skulle spares på papiret.
I skoletiden blev det arrangeret, at børnene i efteråret 1942 skulle ud at samle nedfaldsfrugt. Vores hold gik til Holme Bjerge, andre ud til Skåde Mark eller i Skåde Bakker. Alt, hvad der kunne opspores af køretøjer, kunne bruges: Barnevogne, trækvogne og cykler med kasser bundet fast.
Der blev samlet meget frugt, og det blev alt sammen kørt til et mosteri, hvor æblerne blev lavet til saft. Senere blev flaskerne udleveret til humanitære foreninger, der sørgede for at dele æblemosten ud til fattige børn i København,
Når vi fik sommerferie, sang alle børn en sang, og det var en flok glade børn, der stormede ud fra skolen den dag. Vi kunne alle få en gratis billet til ferien. Den gjaldt til en jernbanestation overalt i Danmark efter eget valg. Nogle elever tog til Ålborg, andre til København.
Jeg skulle kun til Hammel, hvor min moster boede. Så blev jeg sendt med Hammelgrisen, der kørte fra Århus til Thorsø. Billetten dengang var et lille brunt stykke pap på 10 x 15 cm., hvorpå der stod vores navn, adresse, stationen, vi skulle til og så hvilken skole, vi kom fra.

Det var en god ordning, som var tiltrængt i mange hjem, hvis børnene overhovedet skulle på ferie. Hvis der var 45
børn i en familie, var det stort set umuligt for en arbejderløn at få råd til at sende alle på en sommerferie.
Der var også udflugter i løbet af skoleåret – trods krigen. Vi kom ikke langt omkring, men en cykeltur til Norsminde blev det til. Ofte med en masse punkteringer undervejs. Dækkene var dårlige – det samme var vejene. Så for lærer og drengene blev en sådan tur en lidt blandet fornøjelse, da det var dem, der lappede cyklerne.
En andet år måtte vi gå en tur helt til Moesgaard Strand. Da var cyklerne blevet så dårlige, at ingen turde tage så langt fra hjemmet på dem.
En tur til Moesgaard var dejlig. Vi badede og legede to mand frem for en enke og andre lege. Alene det at få en ekstra stor madpakke og en rød sodavand var vild luksus dengang.
Julen var en højtid, vi glædede os til. Da blev der stilet et juletræ op i gymnastiksalen, mens vi havde den. Vi sang, og der blev læst op af juleevangeliet. Et par gange var vi på Århus Teater og se enten ”Nøddebo Præstegård” eller ”Jul i Købmandsgården”.
Der var af og til magtkampe i skolegården eller i
klasseværelserne. Hvis to børn var kommet op at toppes en eftermiddag, var det med at komme i skole næste dag som den første. Så kunne man få kammeraterne til at holde med en, inden modparten mødte op.
Vi andre elever anede sjældent, hvad der lå bag, men parti for den ene tog vi alligevel uanset. Så spidsede vi munden, og gik rundt og så dumme ud, indtil de to stridshaner eller høner var blevet gode venner igen.
Det var nu sjældent, at der kun var en på den ene side, for den part, der kom sidst til skole, havde ofte mødt et par kammerater på vejen, og så holdt de selvfølgelig med vedkommende.
Heldigvis varede disse uenigheder ikke ret længe, og drengene havde jo deres slåskampe, som godt kunne give en blodtud. Hvis en af lærerne opdagede det, gav det også en sveder. En sveder var for det meste en eftersidningstime, hvor man skulle sidde i et andet klasseværelse.
En dag var der dog en, der havde fået en sveder, og alle på skolen var gået hjem. Læreren skulle også i byen, så gode råd var dyre. Han gav eleven det tilbud, at hvis han ville gå op og lægge en spand kartofler i lærerens have, måtte han gå hjem, når arbejdet var udført. Det gik eleven selvfølgelig ind på. Han fik kartoflerne og en spade, og læreren tog i byen. Eleven gravede en stort hul i haven og hældte alle kartoflerne ned i det.
Der var en, der var meget urolig, da kartoflerne begyndte at dukke op af jorden. Han blev da også kaldt op på overlærerens kontor og var forberedt på det værste og havde derfor puttet en bog ned bag i sine bukser.

Skåde Afholdshotel.

Skåde Afholdshotel på Oddervej blev bygget af tømrermester W. Jacobsen i 1906. Det var et helt lille slot med tårn og en mindre park, hvor folk kunne få serveret kaffe og hjemmebag i haven.
Der blev snart brug for en sal , og den blev bygget nede bagest i haven langs med den lille Skåde Bæk, der dannede skel mellem hotellets grund og engen. Bækken

løb gennem lergravene og ned i kløften over Grumstolen, hvor Ernesto Dalgas, Hedeselskabets grundlægger, havde sin sommerbolig. Derefter fortsatte den ned til Silistria, hvor den gav vand til mølledammen, inden den løb ud i Århus Bugt.
Det viste sig, at der var god brug for et samlingssted i Skåde – de fleste beboere brugte flittigt hotellet, når der blev arrangeret et eller andet. Der var foredrag og gymnastik, der før havde fundet sted på Testrup Højskole, et pænt stykke borte..
Der var både herre, dame og pigehold i gymnastik, der blev ledet af Niels Nørregaard fra højskolen og med musikledsagelse spillet af bager Bondes datter.
Der blev spillet dilettant, hvor mange skådeborgere deltog med liv og lyst. Om vinteren var der danseskole med danselærer Hansen fra Jeksen. Han var murer om dagen og danselærer om aftenen, og han kom cyklende fra Jeksen i al slags vejr.
Den årlige juletræsfest blev holdt af fagforeningen, hvor der også kom masser af børn. Man måtte gerne tage sine børn med, så bøndernes og de handlendes børn blev godt rystet sammen med teglværksfolkenes børn.
Afholdshotellet blev indrettet med nogle pensionatsværelser, hvor teglværksfolkene ofte overnattede, for mange af dem kom langt borte fra. Men også almindelige hotelværelser var der.
Der blev afholdt mange valgbestyrelsesmøder, hvor der ind imellem kunne blive lidt kludder med afholdenheden. Der blev tilsyneladende udskænket stærke drikke, og W. Jacobsen blev meldt til politiet, men han klarede frisag ved at forklare, at det var gæsterne, der havde haft de stærke drikke med ind på hotellet. Han søgte om spiritusbevilling mange gange, men hver gang blev de afslået. Der var stærke kræfter indenfor afholdsbevægelsen dengang – også i Skåde, hvor C. Strunge var formand.
Det var sikkert også nødvendigt at undlade at udskænke alkohol, for de tilrejsende arbejdere brugte de fleste af deres penge på spil og øl – der var ikke meget andet at lave efter arbejdstid.
W. Jacobsen ansatte en bestyrer til at lede hotellet, og efter en række forskellige bestyrere blev det under krigen E. Lytken. Hans datter Irmelin blev gift med Hans, skrædder Bundgaards søn, der senere blev købmand i Skåde. Lytkens søn, Søren, havde et lille slagteri i kælderen til hotellet, som blev overtaget af slagter Hansen.
I dag er hotellet borte, og der er bygget klyngehuse på grunden, men inden da var der lejligheder og værelser i ejendommen. Det var blevet meget nedslidt, så det ikke mere var egnet som menneskebolig. Salen var blevet nedlagt allerede under krigen, gulvet var så råddent, at folk stak benene igennem det. Alt fejemøget blev fejet ned i et sådant hul. Salen var jo nærmest bygget på pæle på grund af sumpen langs bækken. Når vi børn hoppede over bækken, kunne vi gå bøjet ind under salen.